
RECENZIO

Somogyi Alfréd:

Vagyunk...

Tömösközi Ferenc (szerk.), Az Ige erejével. Lelkesi életrajzok és adattár Gömörtől a keleti határig. Komárom, Selye János Egyetem Református Teológiai Kar, 2022, 561 lap

Nagy örömmel vette kézbe az egyháztörténész szakma 2013-ban, a Kránitz Zsolt által szerkesztett dunántúli lelkesi önéletrajzok vas-kos kötetét. Egy-egy lelkipásztori életút az egyháztörténet egy-egy szeletét hordozza magában. Isten ugyanis mindig az ő elhívottain keresztül cselekszik.

Tömösközi Ferenc nem kisebb dologra vállalkozott, minthogy összeállítsa a Tiszáninneni Református Egyházkerület azon egyház-községeinek adattárát és lelkesi életrajzait, amelyek 1938-ban, Csehszlovákiától visszakerültek a történelmi beágyazódottságukba, majd 1945 után újra elszakítottak Magyarországtól, hogy ismét Csehszlovákiához tartozzanak. Az érintett gyülekezeteinknek a XX. századi története felér a kegyelem bizonyítékával, s az a tény, hogy még ma is léteznek ezek a gyülekezeteink, önmagában Istenbizonyíték. Hiszen az emberi hatalmasságok és a mögöttük álló politikai rendszerek, mindent megtettek azért, hogy a magyar reformátusság eltűnjön, megszűnjön, végzetesen felhíguljon és teljesen beolvadjon a tájainkon. A (cseh)szlovák többségnek – legyen az demokrata, nemzeti, konzervatív, fasiszta, bolsevik, vagy szocialista – nem a reformátusságunkkal van baja, hanem a magyarságunkkal. Az, hogy még vagyunk, az az Istennek köszönhető és az Ő szolgálainak, akik köztünk hirdették az igét. Talán nem véletlen a kötet címválasztása sem, hiszen „Az Ige erejével” olyan sziklák hasadhatnak ketté és olyan bilincsek törhetnek szét, amelyeket emberi erővel meg sem bírunk mozdtítani. És az Ige erejével tud olyan gyökereket eresztetni egy ember, vagy akár egy közösség is, amelyek megtartják a deportálások, kitelepíté-

sek és lakosságcserek földindulásában, vagy az Isten- és egyházellenes bolsevik ideológiából erőt vett „népi diktatúra” árhullámaiban is.

A kötet abból a Soós József által kezdeményezett lelkészi életrajzokat tartalmazó adatgyűjtésből merít, amelyből eredetileg egy lexikon készült volna. 1943-ban minden református lelkésztől bekérték az életrajzát, családtagjai és szolgálati elődje életrajzát. A terjedelmes adatmennyiség soha nem került sajtó alá, az eredeti elképzelésnek megfelelően. Tömösközi Ferenc ezt a levéltári anyagot használta és dolgozta fel az általa szerkesztett könyvben, amellyel így – miként azt a szerkesztő a kötet bevezetőjében önmaga is leírja – a Kránitz-féle dunántúli lelkészéletrajzok mellett, ezzel a kötettel szinte majdnem teljes a Felvidéken a két világháború között szolgáló lelképásztorok életrajzi adattára. Ugyanakkor a szerkesztő nemcsak erre a gazdag forrásanyagra támaszkodott, hanem a hozzáférhető adatokból összeállította az érintett egyházközségek lelkészi névsorait.

Somorjától Nagyszelmencig 215 település, vagyis egyházközség lelkészi (segéd- és helyettes lelkészi) adatait találja az olvasó a kötetben. Vannak olyan egyházközségek, ahonnan nem volt lelkészi ön-életrajz, így ezekben az esetekben – 124 ilyen egyházközségről találunk leírást – „csak” a fellelhető források alapján az eddig ott szolgáló lelkészek névsora olvasható. Vannak egyházközségek, amelyekben a 16. századtól megvannak a helyben szolgáló lelképásztorok nevei, és persze vannak olyanok is, ahol csak a XIX. századból van a legkorábbi adat. A kötetben 91 olyan egyházközséggel találkozunk, amelynek lelképásztora 1943-ban beküldte az életrajzát, családtagja, vagy elődje életrajzi adatait. Ezeket feldolgozta a szerkesztő és az adott egyházközségnél közre is adja. 27 esetben egy egyházközségnél több életrajzi leírást is találunk. A teljesség igénye nélkül említem meg, hogy Kassáról 11 életrajz került a kötetbe, Királyhelmeacről 4, Losoncra 5, Nagykaposra 3, Nemesmártonfalvára 3, Rimaszombatból 8, Serkéről 6, Tornagörgőről 3 és az azóta megszűnt szútori egyházközségből 2. Nem mindegyik lelkészéletrajz. Vannak lelkészözvegyek, vagy családtagok és előkönyörgők is, akikről részletesebb adatokat találunk a kötetben.

Külön érdekesség azon gyülekezetek adatait megnézni, vagy ép-penséggel az ott szolgáló lelkipásztorok életrajzát olvasni, amely gyülekezetek az 1940-es években még magyar, vagy vegyes nyelvű gyülekezetek voltak, ma pedig már teljesen elszlovákosodtak. Például Herdádcsány lelkésze, Vajthó Lajos, 1943-ban azzal zárja önéletírását, hogy „Nem tudjuk mi vár reánk, szegény hazánkra, nemzetünkre. Talán jó is, hogy Isten a jövőt sűrű fátyollal takarja el szemünk elől. Vajha a fátyol mögött egy dicső, boldog Nagy Magyarország képe rejtőznék? Akkor én is, mi is mindnyájan boldogok lennénk.” De elgondolkodtató a sárosmezői Kormos András lelkész életrajza is, aki 31 évesen került a szlovák nyelvű gyülekezetbe. „óriási fáradságba került a prédikációk, igemagyarázatok, hittanórák ellátása szlovák nyelven, hiszen azokat először le kellett fordítanom szlovák nyelvre”, s közben ő szervezte meg a szomszédos Szenteske településen a magyar iskolát...

Az Ige erejével című kötet, a személyes történeteken keresztül ad képet a felvidéki reformátusság két világháború közötti és részben a második világháború alatti életéről. Jó lenne, ha ez a kiadvány nemcsak ott lenne a parokiális könyvtárakban, hanem ha ismertté is válna református közösségünkben.

Somogyi Alfréd:

„Lesz-e végre igazi hazánk?”

Gyurcsík Iván (szerk.), Gyönyör József emlékkötet, Budapest, Méry Ratio, Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány, 2022, 391 lap

Nem teológiai munkát ismertetek a kedves olvasóval. Mégis úgy érzem itt (is) a helye ebben a méltatásnak, hiszen kisebbségi sorban nemcsak egyének, hanem közösségek is élnek. A magyar reformátusság több, mint egy évszázada él feldaraboltságban, s a felvidéki magyar reformátusság az itteni magyar közösségnek megkerülhetetlen része.